

Staro

NATUUR EN
BUITENGEBIED

Quickscan Natuurwaarden

MFA te Gemert

Rapportnummer 11-0225

www.starobv.nl

Quickscan Natuurwaarden

MFA te Gemert

Mei 2012

Rapportnummer: P11-0225

In opdracht van: Gemeente Gemert-Bakel
t.a.v. Jolanda van Rooy
Ridderplein 1
5421 CV Gemert

Uitgevoerd door: Staro Natuur en Buitengebied
Lodderdijk 38a
5421 XB Gemert
tel. 0492-450161
fax. 0492-450162
www.starobv.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
1.3	Zorgplicht	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Plangebied	6
2.1	Ligging en beschrijving plangebied	6
2.2	Voorgenomen plannen	8
3	Methode	9
4	Natuurwaarden	10
4.1	Beschermde gebieden	10
4.2	Beschermde soorten	11
4.2.1	Flora	11
4.2.2	Vlinders en libellen	11
4.2.3	Mieren en kevers	12
4.2.4	Vissen	12
4.2.5	Reptielen en amfibieën	12
4.2.6	Vogels	13
4.2.7	Zoogdieren	14
5	Conclusies	16
	Geraadpleegde bronnen	17
	Bijlage 1 Wet- en regelgeving	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Er zijn plannen om aan de Predikant Swildensstraat / Sportlaan te Gemert een Multifunctionele Accommodatie (MFA) te realiseren. Mogelijk worden ook enkele woningen ontwikkeld. Als onderbouwing bij de ruimtelijke procedure dient onderzocht te worden welke natuurwaarden actueel in het gebied aanwezig zijn en op welke wijze voorgenomen ontwikkelingen effect hebben op de in het gebied aanwezig natuurwaarden. Dit om te voorkomen dat in strijd met de natuurwetgeving gehandeld zal worden.

1.2 Doel

Doel van het onderliggende onderzoek is te bepalen of de wijzigingen binnen het plangebied mogelijk leiden tot overtreding van de natuurwetgeving. Voor soortbescherming is hierbij de Flora- en faunawet van belang. De gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Deze rapportage beschrijft de (mogelijke) aanwezigheid van soorten die zijn opgenomen op de lijsten van beschermde flora en fauna in het kader van de Flora- en faunawet. Ook wordt bepaald op welke wijze en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden invloed hebben op deze soorten. Op basis daarvan kan worden vastgesteld welke maatregelen getroffen en vervolgstappen genomen dienen te worden, om te voorkomen dat in strijd met de natuurwetgeving zal worden gehandeld. Aanvullend zal worden bepaald of voorgenomen ontwikkelingen mogelijk effect hebben op de beschermde natuurwaarden van nabijgelegen natuurgebieden.

1.3 Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht (ex artikel 2) opgenomen: “een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

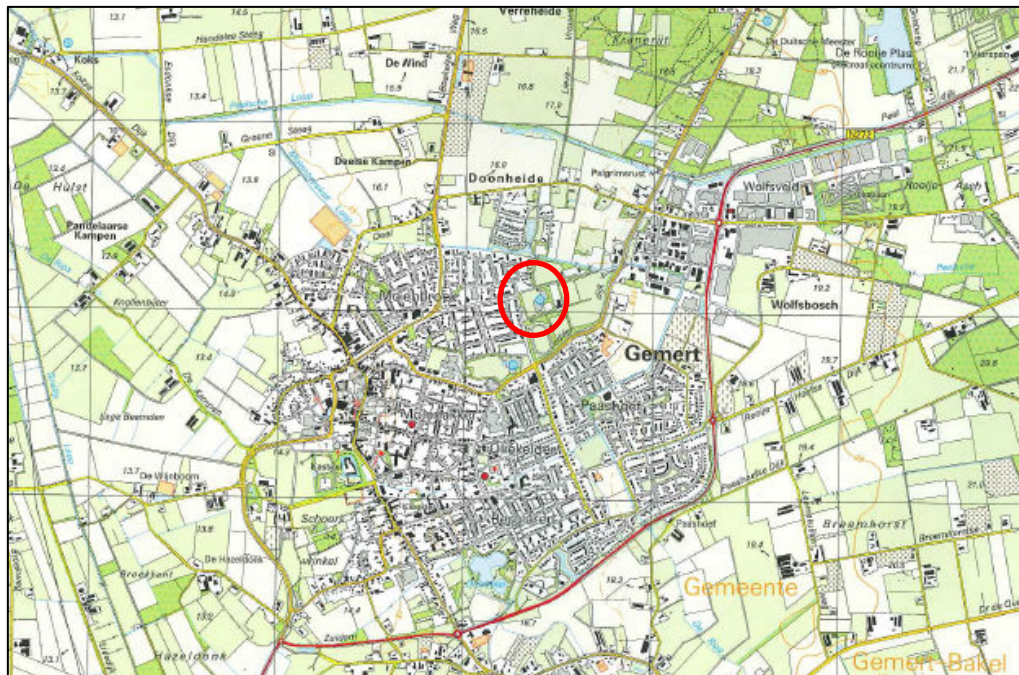
1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het plangebied en de voorgenomen ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt de gebruikte onderzoeksmethode besproken. De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden en de effecten van de geplande ingrepen op aanwezige beschermde natuurwaarden worden beschreven in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk wordt tevens ingegaan op de mogelijke noodzaak tot het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen. In het laatste hoofdstuk zijn de conclusies uiteengezet.

2 Plangebied

2.1 Ligging en beschrijving plangebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Gemert tegen het sportpark Molenbroek. Aan de westzijde grenst het plangebied aan de Predikant van Swildensstraat en aan de zuidzijde aan de Sportlaan.

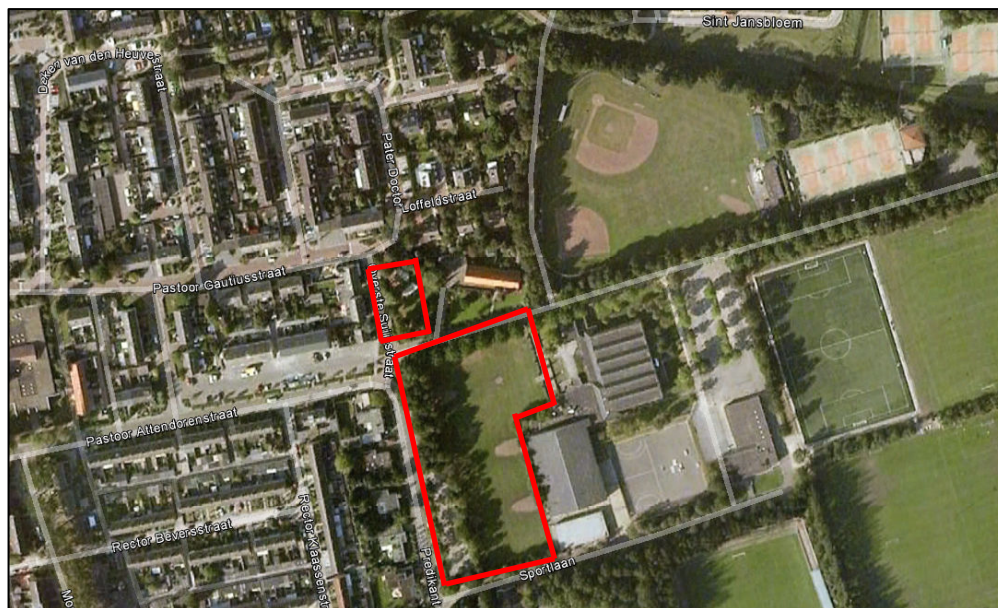

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood)

Het plangebied bestaat uit drie delen. Het grootste deel is grasveld. Dit gras is kort gemaaid en wordt gebruikt als voetbalveld. Op het gras staan enkele bomen aan de zijanten en voetbalgoals. Het grasveld is omheind.

Westelijk van het grasveld ligt een verharde parkeerplaats en een kleine bosschage met oudere bomen als eik, berk en esdoorn en een ondergroei van kornoelje en hazelaar. Aan de noordzijde ligt binnen het plangebied een speeltuintje en een boerderij.

Er is geen oppervlaktewater in het plangebied aanwezig.

Figuur 2. Het plangebied (rood)

Foto 1. Bosschage

Foto 2. Parkeerplaats

Foto 3. Grasveld

Foto 4. Laanbomen

Foto 5. Boerderij

Foto 6. Achterzijde boerderij

2.2 Voorgenomen plannen

Het grasveld zal worden bebouwd met Multifunctionele Accommodatie (MFA), waarin onder andere een school zal worden gehuisvest. De bosschage en huidige groenstructuren zullen zoveel mogelijk intact blijven.

Op het noordelijk deel van het plangebied, daar waar het speeltuintje nu is, zullen waarschijnlijk enkele woningen gebouwd worden. In de bestaande boerderij worden woningen gerealiseerd. Een gedetailleerde uitwerking van de voorgenomen plannen is nog niet beschikbaar.

3 Methode

In het kader van deze quickscan heeft een bronnenonderzoek plaatsgevonden waarbij is gekeken naar gebiedsgerichte bescherming en mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied. Er is voor het soortenonderzoek gebruikgemaakt van gegevens van de websites waarneming.nl en telmee.nl en diverse verspreidingsatlassen. De gegevens over vleermuizen, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders en libellen zijn onder andere uit dergelijke atlassen afkomstig.

Voor de gebiedsgerichte bescherming is gekeken naar de aanwezigheid van relevante natuurterreinen in de omgeving. De ligging van Natuurbeschermingswet 1998 gebieden (o.a. Habitat- en Vogelrichtlijngebieden) en de EHS in de nabijheid van het plangebied zijn onderzocht.

Daarnaast heeft een veldbezoek plaatsgevonden waarbij alle in het plangebied aanwezige biotopen zijn opgenomen. De aanwezigheid van deze biotopen vormt de basis voor de mogelijkheid tot het voorkomen van beschermde soorten. Naast de biotopen zijn directe en indirecte aanwijzingen opgenomen die duiden op het voorkomen van beschermde soorten. Dergelijke aanwijzingen zijn bijvoorbeeld het fysiek aantreffen van exemplaren van soorten en het aantreffen van holen, uitwerpselen, prooi-resten, vraat-, loop- en veegsporen. Deze waarnemingen zijn bij de beoordeling betrokken. De aanwezige biotopen zijn vergeleken met de habitateisen van beschermde planten- en diersoorten. Op basis van deze vergelijking is beoordeeld welke van deze soorten in het plangebied kunnen voorkomen.

De bevindingen van het veldbezoek en het literatuuronderzoek zijn vervolgens gebundeld in deze rapportage.

Het veldbezoek dat voor dit onderzoek is uitgevoerd, heeft plaatsgevonden op 20 januari in de ochtend onder de volgende weersomstandigheden: regenachtig, matige wind en circa 5 C°. Tevens heeft een veldbezoek plaatsgevonden op 25 mei 2012 in de ochtend bij warm, droog weer, ongeveer 29 C°.

4 Natuurwaarden

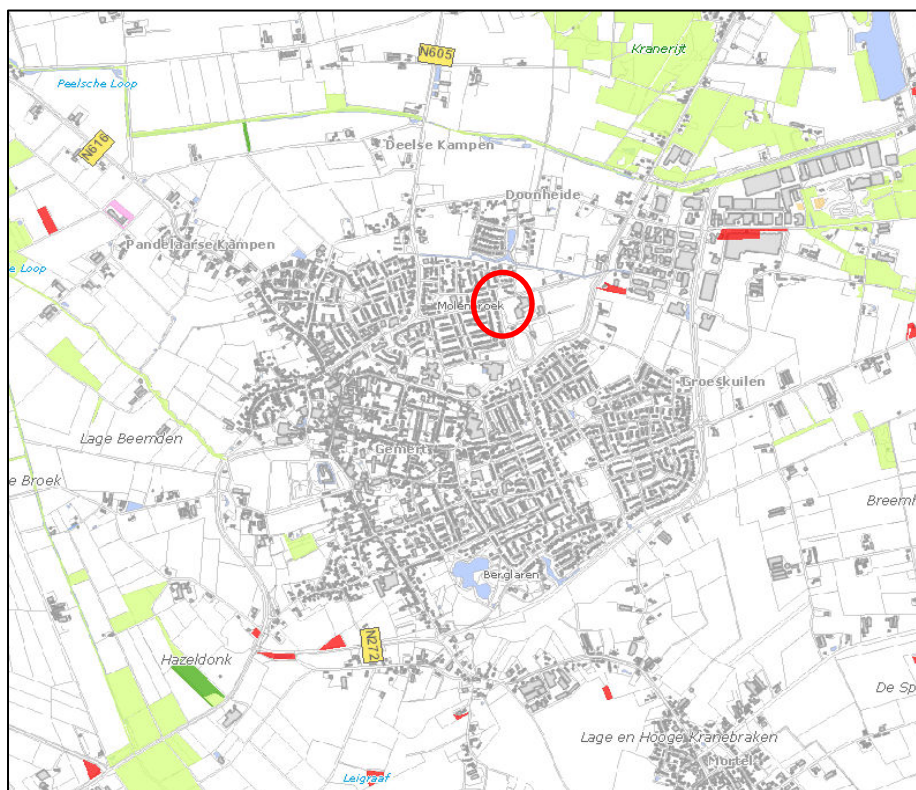
4.1 Beschermde gebieden

Natuurbeschermingswet 1998

Uit de kaarten van de gebiedendatabse op de website van het Ministerie van EL&I blijkt dat het plangebied niet in de buurt een Natura 2000-gebied ligt. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft de 'Deurnsche Peel en Mariapeel' en ligt 12 km zuidelijk.

Ecologische Hoofdstructuur

Zoals blijkt uit de gebiedendatabse van de provincie Noord-Brabant maakt het plangebied geen deel uit van de EHS. De dichtstbijzijnde EHS ligt op ongeveer 1 kilometer noordelijk van het plangebied (figuur 5).

Figuur 5. Ligging plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van de EHS (groen)

Effectbeoordeling

Herinrichting zal, gelet op de afstand en de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom geen invloed op de Natura 2000-gebieden of EHS hebben.

Conclusie

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op 12 km zuidelijk van het plangebied. Het plangebied ligt niet in de EHS. Herinrichting vindt plaats in de bebouwde kom van Gemert. Er worden derhalve geen negatieve effecten op beschermde gebieden verwacht.

4.2 Beschermden soorten

Deze paragraaf beschrijft het mogelijk voorkomen van beschermde soorten in het plangebied. Per soortgroep wordt beschreven welke soorten worden verwacht, wat de mogelijke effecten van de ingreep zijn en of mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig zijn.

4.2.1 Flora

Het grootste deel van het plangebied is momenteel grasveld. Dit grasveld wordt regelmatig gemaaid en wordt gebruikt als voetbalveld. Kleinere delen van het plangebied zijn bosschages met een boom- en struiklaag. Boomsoorten zijn trompetboom, eik, berk en esdoorn. De struiklaag bestaat uit haagbeuk, rode kornoelje en hazelaar. Bijzondere of beschermde planten worden door het ontbreken van geschikte biotopen niet verwacht in het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen bijzondere planten aangetroffen.

Conclusie

Door het ontbreken van geschikte biotopen worden geen beschermde planten verwacht binnen het plangebied.

4.2.2 Vlinders en libellen

Uit de atlas De dagvlinders van Nederland (2006) blijkt dat het heideblauwtje (FFlijst 3) in de buurt van het plangebied voorkomt. Het heideblauwtje komt voor op zowel droge als natte heidevelden, wat in het plangebied niet aanwezig is. Daarnaast is deze beschermde dagvlinder afhankelijk van specifieke waardplanten, die in het plangebied niet aanwezig zijn. Dit geldt ook voor andere beschermde dagvlinders. Beschermde dagvlinders worden daarom niet verwacht in het plangebied. Het is wel mogelijk dat algemeen voorkomende vlindersoorten gebruikmaken van het plangebied.

De atlas De Nederlandse libellen (2002) maakt geen melding van waarnemingen van beschermde libelsoorten in de omgeving van het plangebied. Door het ontbreken van oppervlaktewater zijn er geen voortplantingswateren aanwezig binnen het plangebied. Het is wel mogelijk dat enkele niet beschermde soorten libellen gebruikmaken van het plangebied.

Conclusie

Er komen geen beschermde soorten dagvlinders of libellen voor in het plangebied.

4.2.3 *Mieren en kevers*

Beschermde soorten mieren en houtkevers zijn afhankelijk van bijzondere habitattypen als oude (naald)bossen. Deze biotopen zijn niet aanwezig in het plangebied.

Beschermde waterkevers zijn afhankelijk van wateren met spaarzame vegetatie, een minimale waterdiepte van 50 cm en maximaal matig voedselrijk water. Door het ontbreken van oppervlaktewater is het plangebied ongeschikt voor waterkevers.

Conclusie

Er komen geen beschermde soorten mieren en kevers voor in het plangebied.

4.2.4 *Vissen*

In het plangebied is geen oppervlaktewater aanwezig. Hierdoor kunnen geen vissen voorkomen in het plangebied. Er is dan ook niet nader onderzocht of beschermde vissen voorkomen in de buurt van het plangebied.

Conclusie

Er komen geen vissen voor in het plangebied.

4.2.5 *Reptielen en amfibieën*

Uit gegevens van RAVON blijkt dat in het plangebied de volgende beschermde amfibieënsoorten voor kunnen komen: Alpenwatersalamander (FFlijst 2), vinpootsalamander (FFlijst 3), kleine watersalamander (FFlijst 1), gewone pad (FFlijst 1), heikikker (FFlijst 3), bruine kikker (FFlijst 1), poelkikker (FFlijst 3) en bastaardkikker (FFlijst 1).

Door het ontbreken van oppervlaktewater zijn geen leefgebieden voor de heikikker, bastaardkikker en poelkikker, vinpootsalamander en Alpenwatersalamander aanwezig. Deze soorten zijn afhankelijk van water en hebben een voorkeur voor kleinschalige landschappen of vennen en heideterreinen. Tevens is, door het ontbreken van oppervlaktewater, geen voortplantingswater aanwezig voor de bruine kikker, gewone pad, en kleine watersalamander.

Het plangebied is wel geschikt als landbiotoop voor de bruine kikker en gewone pad en zeer matig geschikt voor de kleine watersalamander.

Volgens de gegevens van RAVON komen de reptielen hazelworm (FFlijst 3) en levendbarende hagedis (FFlijst 2) in de omgeving van het plangebied voor. Voor beide soorten is het plangebied ongeschikt om als leefgebied te dienen. Daarnaast ligt het plangebied te geïsoleerd om voor deze soorten bereikbaar te zijn.

Effectbeoordeling

Na herinrichting van het plangebied verdwijnt geschikt landbiotoop voor de kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad (alle FFlijst 1).

Mitigerende of compenserende maatregelen

Het is niet noodzakelijk te mitigeren of compenseren voor soorten van FFlijst 1.

Conclusie

Door het ontbreken van oppervlaktewater is er geen geschikt leefgebied voor de Alpenwatersalamander (FFlijst 2) en heikikker (FFlijst 3), bastaardkikker (FFlijst 1) en poelkikker. (FFlijst 3). Het plangebied is geschikt als landbiotoop voor de kleine watersalamander (FFlijst 1), gewone pad (FFlijst 1) en bruine kikker (FFlijst 1). Na herinrichting wordt het plangebied minder geschikt als leefgebied voor deze soorten.

4.2.6 *Vogels*

Uit het veldbezoek blijkt dat het plangebied voor een aantal cultuurvolgende- en struweelvogelsoorten geschikt is als foerageergebied en nestgelegenheid. Tijdens het veldbezoek zijn houtduif, koolmees, merel, roodborst, vink, groenling en zwarte kraai (alle FFlijst vogels) aangetroffen. Waarschijnlijk komt nog een groter aantal vogelsoorten binnen het plangebied voor, ook soorten als bijvoorbeeld heggenmus, winterkoning en pimpelmees zijn hier te verwachten. Er zijn geen (sporen van) jaarrond beschermde vogelnesten aangetroffen.

Effectbeoordeling

Het plangebied behoort tot het foerageergebied en broedgebied van cultuurvolgende- en struweelvogelsoorten. De afname van broedgelegenheid zal beperkt zijn na herinrichting. Dit komt omdat de meeste groenstructuren intact blijven en door nieuwbouw nestgelegenheid gecreëerd kan worden.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Voor de meeste vogelsoorten geldt dat, indien exemplaren aan het broeden zijn, versturende werkzaamheden, zoals het bouwrijp maken van gronden en het verwijderen van bomen en bosschages, niet kunnen plaatsvinden zonder deze dieren te verstoren. Wanneer er geen broedende vogels aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden wel plaatsvinden. Door werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren wordt voorkomen dat er negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van vogels. Desgewenst kan een nader ecologisch onderzoek voor de ingreep uitgevoerd worden.

Conclusie

Het plangebied is geschikt als foerageergebied en als broedgelegenheid voor cultuurvolgende- en struweelvogelsoorten (FFlijst vogels). Effecten op het leefgebied voor deze vogelsoorten zal beperkt blijven doordat de meeste groenstructuren intact blijven.

4.2.7 Zoogdieren

Vleermuizen

Uit de Atlas van de Nederlandse vleermuizen (1997) en Korsten en Regelink (2010) blijkt dat de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart, baardvleermuis en watervleermuis (alle FFlijst 3) voorkomen in de omgeving van het plangebied.

De boerderij in het plangebied is geschikt als verblijfplaats van vleermuizen. Hierdoor zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten zoals gewone- en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis te verwachten binnen het plangebied.

De bomen in het plangebied zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van holten; deze zijn niet aangetroffen. Er zijn geen verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen aanwezig in het plangebied.

Het plangebied is geschikt als foerageergebied, maar geen essentieel foerageergebied en bevat mogelijk enkele vliegroutes.

Overige zoogdieren

Uit het veldbezoek blijkt dat het plangebied voor een aantal grondgebonden zoogdieren geschikt is als leefgebied. Het plangebied is geschikt als leefgebied voor soorten als de mol, egel en diverse muizensoorten (alle FFlijst 1).

Effectbeoordeling

Mogelijk benut een aantal grondgebonden zoogdieren (FFlijst 1) het plangebied als leefgebied.

Met betrekking tot de kwaliteit van het gebied als foerageergebied voor vleermuizen (FFlijst 3) geldt deze door de toename van de bebouwing en verharding afneemt. Daarnaast zal de verlichting binnen het plangebied toenemen. De bomen blijven zoveel mogelijk intact, waardoor er geen eventueel aanwezige vliegroutes aangetast worden. Verblijfplaatsen zijn niet aanwezig in de bomen. In de boerderij die zal worden gerenoveerd en waar woningen in worden gerealiseerd, zijn mogelijk wel verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Nader onderzoek hiernaar is noodzakelijk om te kunnen beoordelen wat de effecten zullen zijn van de werkzaamheden op vleermuizen.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Het is niet noodzakelijk om mitigerende of compenserende maatregelen uit te voeren voor de zoogdiersoorten van FFlijst 1.

Nader onderzoek naar vleermuizen in de daarvoor geschikte periode (half mei t/m september) dient uit te wijzen wat de effecten op vleermuizen zullen zijn en of mitigerende of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

Conclusie

Het plangebied is voor een aantal grondgebonden zoogdieren van FFlijst 1 geschikt als (onderdeel van hun) leefgebied. Het plangebied wordt na herinrichting voor deze soorten minder geschikt.

Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aanwezig in de bomen binnen het plangebied. In de boerderij zijn mogelijk wel verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Nader onderzoek in de periode half mei t/m september is noodzakelijk om te kunnen beoordelen wat de effecten zullen zijn van de werkzaamheden op vleermuizen.

Er ontstaan geen negatieve effecten op belangrijk foerageergebied en/of belangrijke vliegroutes van vleermuizen.

5 Conclusies

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt op 12 km van een Natura 2000-gebied. Het plangebied ligt niet in de EHS. Herinrichting heeft geen nadelig effect op beschermde gebieden.

Beschermde soorten

In het plangebied komen mogelijk verschillende beschermde soorten voor die vermeld staan op de lijsten van de Flora- en faunawet.

Soorten van FFlijst 1

Mogelijk wordt het plangebied gebruikt door enkele grondgebonden zoogdieren en amfibieën die zijn opgenomen op FFlijst 1. Voor deze soorten geldt een vrijstelling: bij het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen is het voor deze soorten niet noodzakelijk een ontheffing aan te vragen.

Soorten van FFlijst 2/3

De mogelijk in het plangebied voorkomende vleermuizen staan vermeld op FFlijst 3 en de Habitatrichtlijnen en zijn strikt beschermd. Ten aanzien foerageergebied geldt dat er negatieve effecten optreden na herinrichting door de toename van bebouwing en verlichting. Het plangebied is echter geen belangrijk foerageergebied. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aanwezig in de bomen binnen het plangebied. In de boerderij zijn mogelijk wel verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Nader onderzoek in de periode mei t/m september is noodzakelijk om te kunnen beoordelen wat de effecten zullen zijn van de werkzaamheden op vleermuizen. Mogelijk aanwezige vliegroutes blijven intact.

Soorten van FFlijst vogels

De in het plangebied voorkomende vogelsoorten staan vermeld op FFlijst vogels en zijn strikt beschermd. Indien de werkzaamheden echter worden uitgevoerd op de wijze, zoals is beschreven in paragraaf 4.2.6, zullen geen nadelige effecten optreden ten aanzien van vogels.

Concluderend kan gesteld worden dat:

- de herinrichting van het gebied geen effect zal hebben op beschermde gebieden;
- de aanbevelingen voor vogels, zoals beschreven in paragraaf 4.2.6, in acht genomen dienen te worden;
- nader onderzoek naar vleermuizen dient plaats te vinden in de periode mei t/m september;
- de werkzaamheden voor de overige soortgroepen in het plangebied geen overtreding van de natuurwetgeving tot gevolg hebben;
- altijd rekening moet worden gehouden met de zorgplicht.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Creemers R. et al., De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse Fauna 9, RAVON, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2009.
- Delft, Van J.J.C.W. et al. Waarnemingenoverzicht 2009, RAVON 38, jaargang 12, nummer 4, Stichting RAVON, Nijmegen, 2010.
- Dijkstra K, D, B. et al., De Nederlandse libellen, Nederlandse Fauna 4, Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2002.
- Bos F. et al., De dagvlinders van Nederland, Nederlandse Fauna 7, De Vlinderstichting, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden 2006.
- Korsten, E. en Regelink J.R. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en andere ecologisch vooronderzoek. Zoogdiervereniging- rapport 2010.44. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- Limpens, H. et al., Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie, KNNV Uitgeverij, Utrecht, 1997.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Brochure: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten, 22 februari 2005.

Internet

- www.brabant.nl
- [Beschermde gebieden: http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek2.aspx](http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek2.aspx), geraadpleegd op januari 2012.
- www.rijksoverheid.nl
- www.ravon.nl
- www.vlinderstichting.nl
- [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)
- www.telmee.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.libellennet.nl

Bijlage 1 Wet- en regelgeving

Flora- en faunawet (bron: Rijksoverheid 2011)

De Flora- en faunawet beschermt soorten, niet individuele planten of dieren, om te voorkomen dat het voortbestaan van de soort in gevaar komt. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit.

Doelstelling van de Flora- en faunawet is de bescherming en het behoud van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'Nee, tenzij' principe. Dit betekent dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Heel vaak gaan activiteiten en de bescherming van soorten prima samen. Soms is het optreden van schade aan beschermde dieren en planten echter onvermijdelijk. In die situaties is het nodig om vooraf te bekijken of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

In de Flora- en faunawet geldt een verbod op activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten. De wet spreekt niet van (ruimtelijke) plannen. Op basis van de onderzoeksplicht (Wro) en de plicht tot het vaststellen van een uitvoerbaar plan dient bij het maken van bestemmingsplannen beoordeeld te worden of er belemmeringen aanwezig zijn voor verlening van een eventuele ontheffing voor de activiteiten in het plan.

In 2005 is met het gewijzigde Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten het beschermingsregime versoepeld. Met deze aangepaste regelgeving is niet meer altijd een ontheffing nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen geldt nu een vrijstellingsregeling. Voor ruimtelijke ontwikkelingen is in veel gevallen een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet van toepassing. Bij de vrijstellingsregeling zijn twee criteria belangrijk: de zeldzaamheid van de aangetroffen soort en de ingrijpendheid van de werkzaamheden. Hoe zeldzamer de soort en hoe ingrijpender de activiteit, hoe strikter de regeling:

- voor de soorten van FFlijst 1 is geen ontheffing nodig;
- voor de soorten van FFlijst 2 geldt dat moet worden gewerkt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Indien er geen goedgekeurde gedragscode voorhanden is zijn ook de soorten uit FFlijst 2 ontheffingsplichtig;
- voor soorten van FFlijst 3 moet altijd ontheffing worden aangevraagd. Behalve voor beschermde soorten, geldt deze indeling ook voor hun vaste rust- en verblijfplaatsen.

De zorgplicht uit artikel 2 blijft echter altijd van toepassing op alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving.

Door een wijziging in de wetgeving in 2009 is het voor soorten van de Habitatrichtlijn (bijvoorbeeld vleermuizen en rugstreeppad) en voor vogels niet meer mogelijk een ontheffing te verkrijgen voor ruimtelijke inrichting of ontwikkelingen. Daarnaast geldt voor vogels dat een ontheffing in het kader van "dwingende reden groot openbaar belang" eveneens niet meer mogelijk is.

Natuurbeschermingswet 1998 (bron: Rijksoverheid 2011)

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van gebieden die als staats- of beschermd natuurmonument zijn aangewezen. Deze juridische status geeft extra bescherming aan bijzonder waardevolle en kwetsbare natuurgebieden. Het belangrijkste onderdeel van de wet is dat er een aparte vergunning nodig is voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor het natuurmonument. Het maakt daarbij niet uit waar die activiteiten plaatsvinden, dat kan zowel binnen als buiten het natuurgebied zijn (de zogenaamde 'externe werking'). Op dit moment is ongeveer 300.000 ha natuurgebied aangewezen als staats- of beschermd natuurmonument.

In 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet (Nb) 1998 in werking getreden. Daarmee voldoet Nederland aan de eisen van de Europese natuurwetgeving. De wet biedt een beschermingskader voor de flora en fauna binnen de aangewezen beschermde gebieden, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Hieronder vallen de speciale beschermingszones volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn, gebieden die deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), beschermde natuurmonumenten en staatsnatuurmonumenten.

De wet bepaalt dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstoring effect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning. Ook plannen moeten getoetst worden op hun gevolgen voor de Natura 2000-gebieden. Dit gebeurt met de habitattoets. De habitattoets is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

De habitattoets bestaat uit drie onderdelen:

- oriëntatiefase (en vooroverleg);
- verslechterings- en verstoringstoets;
- passende beoordeling.

De oriëntatiefase maakt geen deel uit van de in de wet geregelde procedures. In de praktijk is deze stap nodig. Gezamenlijk met het bevoegd gezag wordt bepaald of goedkeuring van het plan nodig is en welke verdere procedure doorlopen moet worden. Afhankelijk van de kans en omvang van de effecten op een Natura 2000-gebied bestaat de vervolprocedure uit het uitvoeren van een verslechterings- en verstoringstoets, een passende beoordeling of geen enkele toetsing.

Indien er geen kans is op negatieve effecten op een Natura 2000-gebied is geen goedkeuring vanwege de Natuurbeschermingswet nodig.

Als uit de oriëntatiefase is gebleken dat er kans is op significant negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied, dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat er kans is op een significant negatief effect moet aan de volgende criteria worden voldaan:

- er zijn geen alternatieve oplossingen voor het project die minder of geen negatieve effecten hebben voor het Natura 2000-(deel)gebied;
- er is sprake van dwingende redenen van groot openbaar belang;
- er is voorzien in compenserende maatregelen.

Alléén als aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan goedkeuring worden verleend.

Indien uit de oriëntatiefase is gebleken dat er een kans is op (niet-significante) negatieve effecten, dient een verslechterings- en verstoringstoets te worden uitgevoerd. Met dit onderzoek wordt bepaald:

- of deze kans reëel is en
- of de verslechtering of verstoring aanvaardbaar is.

Ecologische hoofdstructuur (bron: Rijksoverheid 2011)

Natuurgebieden in Nederland zijn erg versnipperd. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om natuurgebieden te vergroten en met elkaar te verbinden. Door verbindingen tussen natuurgebieden te maken, kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden over meer gebieden. Hierdoor zijn deze gebieden beter bestand tegen negatieve milieu-invloeden. In grotere natuurgebieden kunnen bovendien meer soorten planten en dieren leven.

Het doel van het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur is om de EHS als netwerk van natuurgebieden te beschermen tegen negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen. Dat betekent niet dat ontwikkelingen zoals woningbouw en bedrijvigheid, verboden zijn. Door het doorlopen van het afwegingskader wordt vastgesteld of, en zo ja, onder welke voorwaarden een ontwikkeling in de Ecologische Hoofdstructuur kan worden toegelaten.

De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur vindt plaats door het nee-tenzij-regime uit de Nota Ruimte. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen in de EHS met een negatief effect op de EHS in principe niet zijn toegestaan. Onder voorwaarden kan hiervan worden afgeweken.

De beleidsmatige basis voor het afwegingskader voor de Ecologische Hoofdstructuur is de Nota Ruimte. Daarnaast hebben Rijk en provincies een beleidskader Spelregels EHS opgesteld. Het beleidskader geeft een uitwerking, verduidelijking en aanscherping van de verschillende onderdelen van het afwegingskader. De provincies laten de inhoud van de Spelregels EHS doorwerken in het provinciaal ruimtelijk beleid.

De bescherming van de EHS gebeurt via de regelgeving van de ruimtelijke ordening. Het beschermingsregime is onder de nieuwe Wro door het Rijk vastgelegd in de AMvB Ruimte en werkt via provinciale verordeningen door in gemeentelijke bestemmingsplannen.